

بسم الله الرحمن الرحيم

راهنمای والدین و مربیان مخصوص کتب پرورش خلاقیت

دیداری در کودکان

مؤلف: احمد رضا آذربایجانی

نشر سرویاسین

۱۳۹۴

سرشناسه: آذر، احمدرضا، ۱۳۴۹ -
 عنوان و نام پدیدآور: راهنمای والدین مخصوص کتب پرورش خلاقیت دیداری در کودکان/
 مولف احمدرضا آذریاجانی.
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات سرو یاسین، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: ۷۲ ص، ۱۶*۱۶ خشتی.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۵۱-۹۸-۴
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: خلاقیت در کودکان
 موضوع: آموزش قبل از مدرسه — راهنمای آموزشی
 موضوع: کودکان — فعالیتهای خلاقه
 رده بندی کنگره: LB۱۵۹/۵/۱۳۹۳
 رده بندی دیویی: ۳۷۰/۱۵۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۸۰۵۰۸

احمدرضا آذر	تألیف:
سرو یاسین	ناشر:
کارگاه هنری سرو یاسین، نرگس طاهری جم	صفحه آرای:
۱۳۹۴	چاپ اول:
۱۰۰۰ نسخه	تیراژ:
میران	چاپ و صفای:
۲۰۰۰ تومان	قیمت:
۹۷۸-۶۰۰-۵۸۵۱-۹۸-۴	شابک:
۶۶۲۰۹۵۵۵-۶۶۲۴۰۰۴۰	تلفن:

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار.....
۷	دفتر اول.....
۱۳	دفتر دوم.....
۱۸	دفتر سوم.....
۲۶	دفتر چهارم.....
۳۴	دفتر پنجم.....
۳۷	دفتر ششم.....
۴۸	دفتر هفتم.....
۵۵	مقالات مرتبط با خلاقیت دیداری.....
۵۵	به کار بستن ایده‌های خلاق... بیشترین انگیزه ایجاد خلاقیت.....
۶۰	آموزش رنگ آمیزی به کودک سه-چهارساله.....
۶۲	مفهوم کلی از انتزاع در نقاشی کودکان.....
۶۵	تجربیات ساده ولی کارا در حوزه خلاقیت و توسعه اندیشه در کودکان و نوجوانان...

پیشگفتار

کیفیت دیداری عبارت است از امر دریافت درست اطلاعات و داده‌ها از طریق دیدن و نگریستن، (تحلیل درست از نگریستن به پدیده‌های دیداری) «نگاه کردن» و «دیدن» دو امر متفاوت است. شاید شروع نگاه کردن یا نگریستن با دیدن باشد ولی نگاه کردن برای علم یافتن، مطمئن تر شدن و دریافت صحیح تر از یک پدیده است. به طور مثال اگر از شما پرسیده شود وقتی در حین عبور از مغازه میوه فروشی بودید آیا به آن نگاه کرده‌اید؟ ممکن است شما پاسخ مثبت دهید ولی وقتی می‌پرسند آیا میوه‌ی جدید فصل در آن مغازه بود یا نه شما می‌گویید نگاه نکردم یعنی در آن دقت نکردم.

وقتی پدیده‌های بصری رؤیت و نگریسته شوند در مغز تحلیل می‌شوند و وقتی آن‌ها بصورت رفتار، کلام یا ارائه تصویر، نقش و نوشته بیان شوند فرایند کیفیت دیداری کامل شده است همانگونه که در کیفیت هضم صرفاً خوردن ملاک نیست بلکه خوردن + جذب + فایده و انرژی حاصله فرایند کیفی هضم را تشکیل می‌دهند.

اکثر فرزندان ما در معرض بمباران اطلاعات تصویری هستند. کودکان (و حتی بزرگسالان) با تماشای فیلم‌ها، کارتون‌ها و بازی‌های رایانه‌ای در معرض این هجوم ورود اطلاعات دیداری هستند که متأسفانه بخش اعظم آن اطلاعات یا به درد نمی‌خورند

یا جذب نمی شوند یعنی فرایند کیفیت دیداری مخدوش و یا بیمار بوده است. در بعضی از خانواده ها مصرف و تماشای بی رویه سی دی های تصویری و بازی های رایانه ای بدون هیچ گونه ارزیابی و دریافت بازخورد یک عادت جدی شده و همانگونه که والدین برای کودکان غذا فراهم می کنند یک جیره ی تصویری از اطلاعات بصری در قالب فیلم و کارتون نیز فراهم کرده اند.

برای هضم تصاویر و اطلاعات دیداری لازم است تا کودک در مورد فیلم هایی که دیده گفت و گو کند و فارغ از نگاه اخلاق گرایانه یا آموزشی صرفاً برداشت خود را بیان کند تا بتواند تصاویر را با کیفیت بهتر تحلیل کرده و از آن ها بهره برداری کند. والدین می توانند تهیه سی دی و بازی بعدی را منوط به برون داد آن آگاهی ها و اطلاعات (چه دیداری چه شنیداری) کنند. مثلاً کودک از شخصیت کارتون نقاشی کند یا نتایج این تماشا را بیان کند و آنچه یافته را به والدین گوشزد کند.

اگر کیفیت دیداری کودک، تقویت شود در آینده انسان موفق تر و خلاق تر خواهد بود. زیرا تمام علوم از نگرستن و توجه به وجود آمده است یا بخش اعظم تصادفات و تخلفات اعم از رانندگی یا اجتماعی بخاطر خوب ننگریستن ایجاد شده است. توجه به نقاشی های کودک یا توجه به بیان گفتاری او از تصاویر پیرامونش کیفیت

دیداری او را تقویت می کند.

طبیعت، معلم بزرگ همه ی دانشمندان و دانشوران بوده است. نگرستن در آن و تحلیل آن ما را با منطق نگرستن آشنا می کند. (منظور ما از طبیعت، آفرینش مادی موجودات از انسان ها تا کوه ها و سیارات، ستارگان و ... است.)

لازم است تا با جدی گرفتن نقاشی های کودک او را به مسیری راهنمایی کنیم که پدیده ها را درست و خوب بنگرد، تحلیل شان بکند و سپس برای ارزیابی دقیق تر آن نقاشی ها را مورد نقد قرار دهد.

در دانشگاه های معتبر و در خانواده هایی که قصد دارند بهتر، دقیق تر و عالمانه تر بنگرند و در امور خود کارآمدتر شوند دانشجویان و اعضا را ملزم به پاس کردن چندین واحد طراحی و رنگ شناسی می نمایند.

از آنجا که کیفیت دیداری از اهمیت ویژه ای برخوردار است در هفت دفتر به نحوه پرورش و تقویت خلاقیت دیداری در کودکان می پردازیم و اهداف زیر را در آن دنبال می کنیم:

توسعه ی خلاقیت ۵ راهبرد اساسی دارد که حرکت آن نیز خطی نیست یعنی به شکلی نیست که از یک جا شروع و به یک جا ختم شود بلکه حرکتی هماهنگ و پی در پی است منتهی هربار بر اساس توانایی و قابلیت افراد توسعه و گسترش می یابد.

این پنج راهبرد عبارتند از:

۱. تقویت حس جویندگی و جست و جویگری

۲. تقویت درک تمییز و جداسازی

۳. تقویت درک تحلیلی

۴. تقویت حس تولید و آفرینش

۵. تقویت حس کیفیت بخشی به تولید و آفرینش

در مجموعه‌های پیش رو به آرامی و نرمی این پنج راهبرد اساسی نگاه توسعه‌ی خلاق به مخاطبان، آموزش و یاد داده می‌شود. تقویت حس جویندگی در دوران کودکی منجر به تقویت « ذهن و نگریستن » می‌گردد. به این رابطه مثلث خلاقیت دیداری می‌گوییم. لازم است تا سه فاکتور (ذهن، چشم و دست) هماهنگ و توانمند رشد و توسعه یابند. تمرینات پیشنهاد شده در مجموعه‌های پرورش خلاقیت دیداری به نحوی است که توسعه‌ی هماهنگ مثلث خلاقیت دیداری را در بر می‌گیرد.

هوش بصری کودک با پرسش‌هایی که به تصور، تخیل و تجسم او کمک می‌کند، تقویت می‌گردد و کیفیت دیداری کودک با جست و جوی نگریستن و شناختن سطوح و فرم‌های ساده و ترکیبی در طبیعت تقویت می‌گردد و دست او نیز با استفاده از ابزار و موادی چون مداد، رنگ، قلمو، کاغذ، قیچی، خمیربازی و ... در بازی‌ها و کارهای

هنری تقویت می شود.

قبل از هر چیز بایستی در روند کمک به کودک برای یادگیری مفاهیم کتاب نکات زیر را مورد توجه قرار دهیم.

۱. تمارین و تکالیف کتاب را با روندی آرام و صبورانه پی گیری کرده و از عجله کردن بدون یادگیری عمیق کودک، جداً خودداری نماییم.

۲. ما برای هر تمرین امتیازی در نظر گرفته ایم، قصد ما از امتیاز دادن در تمارین کتاب ایجاد فضای مسابقه و رقابت نیست اما معیاری است تا اولیاء و مربیان آرام آرام نسبت به داوری کار کودکان آشنا شده و همین طور کودکان را تشویق کنند که جست و جوها و رنگ آمیزی کتب را با دقت و انگیزه ی بیشتری اجرا نمایند. جوایز و پاداش های غیر معمول و غیر مرتبط تاثیر تربیتی منفی روی کودکان دارد. اگر کودک حداقل نمره یعنی ۹۰ را اخذ کرد، بعنوان جایزه جلد دوم کتاب و اگر نمره ی او بیشتر شد برای او مواد و وسایل نقاشی تهیه نمایید.

۳. در کار کودک دست نبرید و فکر نکنید آموزش زیاد باعث سرعت عمل و خلاقیت می شود.

۴. در حین نقاشی، می توانید از موسیقی های بی کلام مثل موزارت، هایدن یا تکنوازی تار هوشنگ ظریف، سنتور فرامرز پایور، سه تار احمد عبادی و نی

استاد حسن کسایی استفاده کنید.

۵. بین تمرینات هر دو صفحه حداقل یک روز فاصله بگذارید. تعجیل به فرایند خلاقیت کودک، کمکی نمی‌کند. والدین و مربیان عزیز فراموش نکنید که کودکان خودشان برای پیشرفت بیشتر عجله دارند. در فرایند خلاقیت، هوش در مراحل بعدی است و رشد عقلانیت و تمرکز در مراحل اولیه است.

۶. توجه کنید که تمرینات در این مجموعه‌ها صرفاً برای مدادرنگ یا ماژیک در نظر گرفته شده است. از رنگ‌های گواش و پاستل استفاده نکنید.

۷. لازم است پشت کارها تاریخ زده و نام کودک را بنویسیم. بعضی از اولیاء و مربیان برای ذکر تاریخ صرفاً روز و ماه را می‌نویسند و از نوشتن «سال» خودداری می‌کنند. ده‌ها سال بعد، برای ارزیابی آثار کودک، نیاز است تا نسبت به سن و سالی که کودک اثر را ایجاد کرده بررسی صورت گیرد. یکی از قوانین ایزو می‌گوید: «اثر کمرنگ‌ترین نوشته از پررنگ‌ترین حافظه‌ها نیز پررنگ‌تر است.» در این کتاب سعی شده به طور اجمالی توضیحاتی در مورد هر دفتر به والدین و مربیان داده شود تا راحت‌تر مطالب دفترها را به کودکان آموزش دهند.

به منظور آشنایی بیشتر والدین و مربیان با پروسه تقویت کیفیت دیداری در سایت سرویاسین مقالاتی در اختیار والدین و مربیان قرار داده شده است.